

ГЕОЕКОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ТУРИЗМУ ЯК ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Мар'ян Сеньків,
аспірант

Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

Проблема формування геоєкологічної компетентності майбутніх фахівців сфери туризму набула актуальності тоді, коли у суспільну свідомість увійшло розуміння взаємозв'язку людини і природи, їхньої взаємозалежності та взаємообумовленості існування. Однак реалії сучасного життя підтверджують, що у значної частини населення нашої країни ще не сформовано геоєкологічну доцільну поведінку. Про це свідчить нераціональне використання природних ресурсів, емоційна байдужість громадян до проблем довкілля, а отже, невідповідальне ставлення до власного здоров'я. Причиною є не стільки нестача знань, скільки відсутність належного ставлення до природи, почуття відповідальності за природу як за власний життєвий простір, неусвідомленість духовної та фізичної єдності людини і природи.

Саме тому так важливо здійснювати формування основ геоєкологічної компетентності майбутніх фахівців сфери туризму, формувати особистість, яка вміє жити в гармонії з природою, відчувати себе її часткою, для якої нормою життя є дбайливе ставлення до неї.

Формування у сучасній молоді дбайливого ставлення до природи означено в Конституції України: «кожен зобов'язаний не заподіювати шкоду природі» [2, ст. 66]. Згідно з «Концепцією екологічної освіти України» основною метою екологічної освіти є формування екологічної культури окремих осіб і суспільства в цілому, формування навичок, фундаментальних екологічних знань, екологічного мислення і свідомості, що ґрунтуються на ставленні до природи як універсальної, унікальної цінності [1]. Проблеми екології знаходять відображення в Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», зокрема: поліпшення екологічної ситуації та підвищення рівня екологічної безпеки; створення системи ефективного захисту населення від наслідків природних і

техногенних аварій та катастроф; стабілізація та поліпшення стану навколишнього природного середовища до рівня, безпечного для життєдіяльності населення з урахуванням європейських стандартів; запровадження системи безперервної освіти та інші [3].

Проблема взаємовідносин людини з природою була предметом вивчення багатьох мислителів минулого і сучасності. Демокрит, Аристотель, А. Дюрер, Л. Альберті, А. Баумгартен, Й. Герде, І. Вінкельман спиралися на концепції «виховання на природі» як джерела натхнення, майстерності та пізнання. Серед вітчизняних учених вплив знань про природу на формування моральних якостей особистості та ставлення її до довкілля відзначали В. Вернадський, К. Ушинський, В.Сухомлинський та інші [6, с.3-4].

Проблемі формування екологічної компетентності присвячені роботи С. Головіна, К. Корсак, О. Колонькової, Дж. Равена, В. Подоляка, Н. Пустовіт, А. Хуторського, Л. Хоружої, С. Шмалейта ін.; екологічної культури молоді розглядали Н. Єфіменко, Л. Лук'янова, Т. Нінова, Н. Олійник, О. Пруцакова, Л. Титаренко, Г. Тарасенко, О. Фастовець та ін.; особливості процесу екологічного виховання в учнівському та студентському середовищі вивчали В. Білик, Т. Вайда, В. Крисаченко, М. Кисельов, Г. Пустовіт, С. Шмалей та ін.; особливості організації екологічної освіти у зарубіжних країнах висвітлювали В. Ломакович, Г. Марченко, В. Червонецький, М. Швед та ін.; формуванням геоекологічної компетентності займалися Н. Демидова, Л. Розанов, Т. Нечаєва.

Вивчення та аналіз наукової та навчальної літератури, концептуальних і нормативних документів, а також результатів дисертаційних досліджень дозволяють говорити про те, що не дивлячись на досить великий спектр досліджень та завдань, проблема формування геоекологічної компетентності в професійній підготовці майбутніх фахівців сфери туризму в закладах професійної освіти залишається недостатньо розробленою.

Відтак, актуалізується проблема підвищення якості підготовки майбутніх фахівців сфери туризму у закладах професійної освіти на компетентнісній основі.

Для української педагогіки це поняття є відносно новим, оскільки запозичене із зарубіжної педагогічної літератури, тому зустрічаються різні тлумачення та розуміння. Наприклад, за Т. Нечаєвою «геоекологічна компетентність» розуміється, як усвідомлена здатність і готовність застосовувати геоекологічні знання і вміння в професійній діяльності; формувати туристичний продукт, враховуючи геоекологічний аспект розвитку туристичної індустрії; проектувати екологічні маршрути; вміння самостійно і оперативно приймати відповідальні рішення [2, с. 8].

На нашу думку, обов'язковий компонент процесу формування геоекологічної компетентності є знання. Геоекологічні знання сприяють формуванню свідомого ставлення до навколишнього світу, природи та закладають основи екологічної свідомості, які мають на меті не лише надати майбутнім фахівцям сфери туризму нових геоекологічних знань, але й сформувати компетентнісну особистість, яка здатна приймати виважені рішення в життєвих ситуаціях, як професійних так і побутових.

На жаль, виявляється, що молодь, унаслідок різних причин, не усвідомлює значення взаємовідносин із навколишнім середовищем. Серед головних причин такого становища можна виділити відокремленість навчального процесу від реального виробництва.

О. Герасимчук пояснює це: по-перше – відсутністю у студентів позитивних мотивацій щодо оволодіння знаннями з екологічних дисциплін, оскільки самі студенти не розуміють значення тих чи інших знань у подальшій професійній підготовці, зокрема під час вивчення загально-професійних дисциплін; по-друге – недостатнім рівнем професійної спрямованості при вивченні дисциплін екологічного спрямування; по-третє – відсутністю у змісті екологічних дисциплін завдань прикладного характеру, які були б пов'язані зі змістом майбутньої професійної діяльності; по-четверте – слабким методичним підґрунтям щодо викладання дисциплін екологічного напрямку з професійною спрямованістю[4, с. 232]. Тобто, при підготовці майбутніх фахівців сфери

туризму, важливу увагу потрібно приділяти діяльнісному підходу, за допомогою якого можна сформувати екологічно грамотну особистість.

На основі викладеного, нами було сформульовано чинники, які позначаються на формуванні геоecологічної компетентності майбутніх фахівців сфери туризму: оновлення форм змісту навчального процесу (від суто навчальної діяльності до навчально-професійної діяльності), співвідношення навчання з сучасними потребами особистості і суспільства; відсутність системного підходу до формування компетентного фахівця; організація навчального процесу і створення педагогічних умов направлених на формування геоecологічної компетентності; тематична інтеграція предметів природничо-наукового і гуманітарного циклів, що має в своїй основі цінності гармонізації відносин людства та геосфери; підготовки фахівця-професіонала з фахівця-предметника; формування пізнавальних практичних і творчих умінь; дотримання оптимального співвідношення між компонентами змісту освіти при домінуванні досвіду творчої діяльності та досвіду емоційно-ціннісного ставлення; передбачення, поряд з обов'язковими, дисциплін для вільного вибору; узгодження взаємодії вчителів-предметників.

Отже, проблема формування геоecологічної компетентності майбутніх фахівців сфери туризму є багатокomпонентною і розгляд її складових створює цілісну картину професійної готовності фахівців до майбутньої діяльності. Таким чином, механізм формування конкурентоспроможного фахівця сфери туризму досить складний і тривалий процес, який передбачає комплексний підхід до навчання, виховання та розвитку особистості, що є основним чинником успішної діяльності.

Хотілося б підкреслити, що розвиток професійної освіти в Україні постійно модернізується, проте, проблема підготовки кваліфікованого та компетентного фахівця для сфери туризму залишається актуальною.

Список використаних джерел:

1. Концепція екологічної освіти України // Інформ. збірн. Міністерства освіти і науки України. № 7. – 2002.
2. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – Київ: Преса України, 1997. – 80 с.
3. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020». Указ президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015.
4. Герасимчук О. Л. До проблеми формування екологічної компетентності гірничих інженерів / О. Л. Герасимчук // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка . - 2013. - Вип. 3. - С. 229-235.
5. Нечаева Т. А. Формирование геоэкологической компетентности при подготовке специалистов по туризму в образовательных учреждениях среднего профессионального образования: диссертация кандидата педагогических наук: 13.00.08 / Нечаева Татьяна Алексеевна; [Место защиты: Ленинградский государственный университет им.А.С.Пушкина].- Санкт-Петербург, 2014. - 176 с.
6. Пузир Т. М. Формування екологічної культури майбутніх техніків-екологів у процесі професійної підготовки в коледжах [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Пузир Таїсія Миколаївна ; Житомир. держ. ун-т ім. Івана Франка. - Житомир, 2016. - 20 с.